

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНЕ ІЗ КОРУПЦІЄЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ І СТРУКТУРИЗАЦІЯ

У роботі проаналізовано особливості провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією як нормативно врегульованої діяльності уповноважених суб'єктів по застосуванню адміністративної відповідальності за вчинене адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією. Такий аналіз дозволяє відстеження нормативно-правового закріплення відповідного провадження, застосування встановлених правил на практиці, визначення кола проблем, які можуть виникати, а також формулювання пропозицій для їх можливого вирішення. Виокремлено ознаки, що характеризують особливості провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією.

Обґрунтовано, що для провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією характерною є стадійність, тобто певна встановлена послідовність вчинення дій, що призводить до визначеного результату. Стадійність дозволяє забезпечити об'єктивність та справедливості у розгляді справи, а також дотримання процесуальних норм і вимог закону. Умовно можна виокремити такі стадії провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією: порушення справи та адміністративне розслідування; розгляд та прийняття рішення у справі; оскарження прийнятого рішення; виконання постанови. Звернуто детальну увагу на окремі етапи, дії, особливості, що притаманні для кожної із зазначених стадій.

Доведено, що структуризація провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією дозволяє більш ефективно управляти процесом та забезпечувати правову безпеку усіх учасників. В межах стадійності такого провадження слід виокремлювати окремі етапи, а також дії відповідних уповноважених суб'єктів, що у сукупності дають можливість досягти визначеного результату – зафіксувати правопорушення, з'ясувати обставини справи, вирішити питання щодо винуватості чи невинуватості особи, за наявності обґрунтованих підстав, – притягнути винну особу до адміністративної відповідальності, справедливо застосувавши адміністративне стягнення.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією; воєнний стан; етап; провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією; стадія; структуризація.

Постановка проблеми. Важливим напрямком з'ясування особливостей адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією в умовах воєнного стану в Україні є аналіз процедурних та процесуальних аспектів розгляду і вирішення відповідних адміністративних справ. Це дозволяє відстежити нормативно-правове закріплення таких аспектів, застосування встановлених правил на практиці, визначити коло проблем, які можуть виникати, а також запропонувати шляхи для їх можливого вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведення у справах про адміністративні правопорушення, з одного боку, і адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією – з іншого боку – були об'єктами численних правових досліджень вчених-адміністративістів, зокрема тих, які наведені далі у викладі основного матеріалу статті. Обсяг статті не дозволяє перерахувати всі результати існуючих досліджень з цих напрямків; практично кожен посібник з адміністративного права України так чи інакше зачіпає ці питання. Разом з тим, на теперішній час немає

комплексного дослідження, спрямованого на з'ясування процедурного (процесуального) аспекту розгляду адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, саме в умовах воєнного стану.

Тому **метою статті** є проаналізувати процедурний (процесуальний) аспект розгляду адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Проведення у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією – це нормативно врегульована діяльність уповноважених суб'єктів по застосуванню адміністративної відповідальності за вчинене адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією.

Можна виокремити такі ознаки провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією:

1) виникає лише у зв'язку із вчиненням адміністративного правопорушення, пов'язаного із корупцією (перелік і склад визначений нормативно у КпАП України);

2) участь у провадженні бере визначене законодавством коло суб'єктів (закріплено перелік осіб, які можуть складати протокол про адміністративне правопорушення; суб'єкта розгляду справи; хто може/зобов'язаний брати участь під час розгляду справи; які особи залучаються до примусового виконання постанови тощо);

3) процесуальні акти, прийняті під час провадження, характеризуються індивідуальністю, тобто вони повинні відображати конкретні обставини та дії, що відбуваються у кожній конкретній справі, а також до їх змісту та форми висувуються певні стандартизовані вимоги;

4) високий ступінь формалізації процесу, що обумовлений застосуванням заходів державного, в тому числі адміністративного примусу та гарантуванням прав особи задля недопущення їх порушення;

5) в результаті такого провадження реалізуються заходи впливу на особу, тобто, у випадку наявних обґрунтованих підстав і визнання вини особи, вона притягається до адміністративної відповідальності і до неї застосовуються адміністративні стягнення.

У ст. 245 КпАП України визначено завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення (серед яких і у справах щодо вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією), зокрема: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обста-

вин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності. Це завдання цілком корелюється з конституційними та галузевими принципами, засадами, що закріплені у міжнародних нормативно-правових актах.

Для провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язаного із корупцією характерною є стадійність, тобто певна встановлена послідовність вчинення дій, що призводить до визначеного результату. Стадійність дозволяє забезпечити об'єктивність та справедливість у розгляді справи, а також дотримання процесуальних норм і вимог закону. Умовно можна виокремити такі стадії провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією: порушення справи та адміністративне розслідування; розгляд та прийняття рішення у справі; оскарження прийнятого рішення; виконання постанови. Слід звернути детальну увагу на окремі етапи, дії, особливості, що притаманні для кожної із зазначених стадій.

Порушення справи та адміністративне розслідування як початкова стадія провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією, характеризується сукупністю дій, спрямованих на встановлення події правопорушення, обставин його вчинення, його фіксацію та кваліфікацію. Для цього необхідно є наявність фактичної (вчинення особою діяння, яке містить в собі ознаки адміністративного правопорушення, пов'язаного із корупцією) та процесуальної (інформації про вчинене правопорушення) підстав. Процесуальну підставу ще називають приводом для порушення адміністративної справи, що може мати прояв в усних або письмових заявах осіб, повідомленнях посадових осіб або судово-слідчих органів, інформація у медіа, безпосередньому виявленні порушення уповноваженою особою тощо. Слід зауважити, що початок провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією, характеризується не складанням якогось окремого спеціального документа, а фактом надходження інформації про неї.

Процесуальним документом, який фіксує закінчення стадії порушення адміністративної

справи, є протокол, що складається про кожне правопорушення (за загальним правилом, крім винятків, визначених законодавством). Протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією (на підставі положень ст. 255 КпАП України) складають:

1) уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції (за ст. ст. 172⁴-172⁹ КпАП України, за винятком правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище);

2) уповноважені на те посадові особи Національного агентства з питань запобігання корупції (за ст. ст. 172⁴-172⁹ КпАП України (в частині правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище). Тут слід зазначити, що перелік службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище передбачений у примітці до ст. 56 Закону України від 14.10.2014 р. «Про запобігання корупції» [1], де наведені посади, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища;

3) прокурор (за ст. ст. 172⁴-172⁹ КпАП України). Варто зауважити, що з цього приводу в КпАП України є застереження, що додатково зміни до цього пункту варто дивитись в Законі України від 12.02.2015 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» [2], де мова йде про виключення у п. 11 ч. 1 ст. 255 КпАП України цифр «172⁴-172⁹», тобто про позбавлення прокурора повноважень складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією. Згодом було зазначено, що ці зміни набирають чинності після початку діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції, враховуючи зміни, внесені Законом України від 21.04.2015 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань забезпечення діяльності органів прокуратури» [3]. Національне агентство як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, було утворене постановою Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 р. № 118 [4]. Разом із тим для початку функціонування превентивної антикорупційної інституції знадобилося більше року. Так, 14.08.2016 р. Національним агентством було заявлено про початок

своєї повноцінної роботи як органу державної влади за усіма напрямками антикорупційної діяльності, а також визначено дату початку його діяльності 15.08.2016 р. [5, с. 6-7]. Тобто, фактично, з 15.08.2016 р. прокурора позбавлено повноважень складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією, однак це не відображено належним чином у положеннях КпАП України, що вимагає внесення відповідних змін.

Слід додати, що на цих же осіб (уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язаних із корупцією) покладається обов'язок щодо збирання доказів. Проте, у нормативних положеннях відсутнє закріплення права таких осіб брати участь у розгляді справи, тобто, вказана особа позбавлена можливості доводити перед судом переконливість зібраних нею доказів. При цьому в разі необхідності отримати від особи, яка склала протокол про адміністративне правопорушення, додаткові пояснення, суд може її викликати лише як свідка, що призводить до змішування процесуальних статусів, коли одна і та сама особа в одному провадженні має два різних статуси. Така ситуація може викликати певну плутанину та ускладнити розуміння процесуальних прав та обов'язків осіб, залучених у справу. В адміністративному провадженні особа, яка складає протокол про адміністративне правопорушення, зазвичай виступає в ролі уповноваженого органу, що виконує певні функції. Якщо суд вирішує викликати цю особу як свідка, це може призвести до конфлікту між її первісним статусом як особи, що складає протокол, і статусом свідка. Це може ускладнити процесуальні дії, оскільки свідок має право на відмову давати свідчення, якщо це може завдати шкоди його інтересам. Вирішення цієї проблеми може вимагати уточнення законодавства, яке б регулювало такі ситуації, а також забезпечення правових гарантій як для особи, яка складає протокол про адміністративне правопорушення, так і для правозахисних органів та судів. Це дозволить уникнути потенційних зловживань та забезпечити справедливість адміністративно-юрисдикційного процесу.

Чинне законодавство містить правила, що стосуються надсилання протоколу, які визначають особливості, притаманні для протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. Відповідно до ст. 257 КпАП України, протокол про вчинення адміністративного правопорушення, пов'я-

заного з корупцією, разом з іншими матеріалами справи у триденний строк з моменту його складання надсилається до місцевого загального суду за місцем вчинення такого правопорушення. У разі вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, службовою особою, яка працює в апараті суду, протокол разом з іншими матеріалами надсилаються до суду вищої інстанції для визначення підсудності. Особа, яка склала протокол про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, одночасно з надісланням його до суду надсилає органу державної влади, органу місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, де працює особа, яка притягається до відповідальності, повідомлення про складання протоколу для розгляду питання щодо можливого відсторонення такої особи від виконання службових повноважень із зазначенням характеру вчиненого правопорушення та норми закону, яку порушено. У разі участі у справі про адміністративне правопорушення викривача одночасно з надісланням протоколу до суду особа, яка склала протокол про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, надсилає інформацію про особу викривача до Національного агентства з питань запобігання корупції.

Звертаючись до статистичних даних щодо кількості складених протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією (за наявними даними, беручи до уваги період воєнного стану), слід відзначити наступне. За даними офіційного сайту Міністерства внутрішніх справ України, у 2022 р. було складено 6757 протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язаних із корупцією, направлених до суду у звітному періоді (без повторно направлених), у 2023 р. – 14211, за 6 місяців 2024 р. – 9095 [6]. Тобто, можна відмітити «зростаючу» статистику. Це свідчить про тенденцію до збільшення виявлення та документування відповідних правопорушень, що може бути результатом посилення заходів впливу за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Національним агентством з питань запобігання корупції у 2022 р. було складено 72 адмінпротоколи щодо конфлікту інтересів та порушення антикорупційних обмежень [7, с. 56]; у 2023 р. складено 42 протоколи щодо конфлікту інтересів та порушення антикорупційних обмежень, включаючи представників вищих посадових осіб різних державних структур (після судового

розгляду справ стягнення було накладено на 10 осіб, зокрема суддів, державних службовців та міських голів, результатом стала конфіскація подарунка із колишнього судді Верховного Суду на суму 906 600 грн.) [8, с. 13].

Складання протоколу та збирання інших доказів у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, характеризуються високим ступенем складності та вимагають значних затрат часу. До оформлення протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією висуваються загальні вимоги (зокрема, викладені у ст. 256 КпАП України), а також спеціальні вимоги (наприклад, ті, що містяться в Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженій Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 р. № 1376 [9]). Водночас, слід зауважити, що 06.12.2019 р. Наказом Національного агентства з питань запобігання корупції № 159/19 (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03.01.2020 р. за № 14/34297) [10] було затверджено Порядок оформлення протоколів про адміністративні правопорушення Національним агентством з питань запобігання корупції, а 17.09.2021 р. Наказом Національного агентства з питань запобігання корупції № 592/21 вказаний наказ визнано таким, що втратив чинність [11]. Відтак, процедура складання та оформлення протоколів про адміністративні правопорушення Національним агентством з питань запобігання корупції наразі не врегульована жодним підзаконним актом. Це може створювати неоднозначності у питаннях відповідальності та процедурних дій. Тому важливо, щоб були розроблені та впроваджені чіткі процедури щодо складання та оформлення протоколів про адміністративні правопорушення, які забезпечать правильність і законність дій Національного агентства з питань запобігання корупції у цій сфері.

Окрім того, слід зазначити, що на сьогодні існує практика повернення судами протоколів про адміністративні корупційні правопорушення для їх доопрацювання особам, які їх склали (наприклад, у 2022 р. – 17 протоколів, у 2023 р. – 1, за 6 міс. 2024 р. – 4 [6]). Проте, КпАП України не містить вичерпного переліку підстав, порядку такого повернення, строків та порядку доопрацювання протоколів тощо. Неврегульованість вказаних питань може використовуватися як спосіб затягування розгляду справ будь-яких категорій з метою уникнення юридичної відповідальності. Це зумовлює необхідність допов-

нення КпАП України нормою, яка врегулює питання підстав повернення протоколу про адміністративне правопорушення для доопрацювання (належного оформлення). Наявність чітких вимог до оформлення протоколів сприятиме єдиному підходу при їх складанні.

КпАП України містить випадки, за яких протокол про адміністративне правопорушення не складається (ст. 258 КпАП України), проте вони жодним чином не стосуються адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією. Відповідно до законодавства України корупційні правопорушення підлягають детальному розслідуванню і оформленню протоколів. Це пов'язано із тим, що відповідні правопорушення зазвичай мають особливий юридичний статус, складний характер і можуть мати серйозні наслідки для функціонування державних органів та суспільства в цілому. Тобто у випадках, пов'язаних із корупцією, органи, які здійснюють контроль за дотриманням антикорупційного законодавства, повинні реагувати на такі правопорушення, і винні особи мають бути притягнуті до адміністративної відповідальності.

Наступна стадія провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією – **розгляд та прийняття рішення у справі**, є основною, центральною стадією, під час якої вирішуються найважливіші завдання такого провадження (встановлення винних, забезпечення правильного застосування законодавства, обрання справедливих заходів впливу на особу). З урахуванням положень законодавства, у межах цієї стадії можна виокремити такі етапи: підготовка справи до розгляду, розгляд справи, прийняття постанови по справі.

Підготовка до розгляду справи про адміністративне правопорушення включає в себе відповіді на питання, визначені у ст. 278 КпАП України, тобто орган (посадова особа) при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує таке:

- чи належить до його компетенції розгляд даної справи;
- чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду;
- чи витребувано необхідні додаткові матеріали;
- чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної

відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката. Цей процес підготовки є важливим етапом для забезпечення законності та об'єктивності розгляду справи про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією.

Особливістю розгляду справ щодо правопорушень, пов'язаних із корупцією є встановлення терміну, протягом якого можливе притягнення особи до адміністративної відповідальності. Відповідно до ст. 38 КпАП України, для накладання адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, встановлюються спеціальні строки, зокрема таке стягнення може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

Варто враховувати, що нормативно визначено конкретизований перелік обставин, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення (у ст. 247 КпАП України), за наявності яких відповідне провадження не може бути ініційоване, а якщо воно було розпочато, підлягає закриттю. Наприклад, Постановою Здолбунівського районного суду Рівненської області у справі № 568/94/24 [12], провадження закрито за відсутністю події і складу адміністративного правопорушення; Постановою Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 610/235/22 [13] провадження закрито у зв'язку з закінченням строку накладення адміністративного стягнення тощо). Так, до основних причин закриття справ про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією, належить відсутність події і складу адміністративного правопорушення (у 2022 р. закрито 351 справу, у 2023 р. – 495) та закінчення строків накладення адміністративного стягнення (у 2022 р. закрито 608 справ, у 2023 р. – 368 [14; 15]). Зазначена проблема може бути вирішена шляхом виключення норми про обмеження строків накладення стягнення за відповідні правопорушення шістьма місяцями з моменту їх виявлення (ч. 4 ст. 38 КпАП України), а також відповідного доповнення норми про зупинення строків розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією (ч. 4 ст. 277 КпАП України). Водночас, нормативно закріплені обставини, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення мають важливе значення для забезпечення справедливого розгляду справ і запобігання зловживанням з боку державних органів у про-

цесі притягнення до адміністративної відповідальності.

Важливим є з'ясування питання підвідомчості справ про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією, адже перелік органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення встановлений нормативно. Відповідно до ст. 221 КпАП України, справи про адміністративні правопорушення, передбачені 172⁴-172⁹ КпАП України розглядають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів. У фаховій адміністративно-процесуальній літературі питання встановлення підвідомчості справ про адміністративні правопорушення розглядається як «розмежування компетенції в системі відносин між різними органами адміністративно-деліктної юрисдикції щодо розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення на підставі і у межах закону та притягнення винуватих осіб до адміністративної відповідальності» [16, с. 438]. О.Є Панфілов наголошує, що «підвідомчість цих справ потребує оцінки з точки зору предметного і територіального критеріїв. Територіальна підвідомчість визначає віднесення адміністративних справ про адміністративні корупційні правопорушення до компетенції загальних судів за місцем вчинення цього правопорушення. При характеристиці предметної підвідомчості адміністративних справ про адміністративні корупційні правопорушення вченим враховано її постадійну зміну та виокремлено два рівні: 1) видова підвідомчість: визначення органу адміністративної юрисдикції, який вправі розглядати цю категорію справ – судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів; 2) посадова підвідомчість: наявність повноважень на складення протоколу про адміністративні правопорушення, передбачені ст. ст. 172⁴-172⁹ КпАП України ...» [17, с. 14]. Отже, предметна підвідомчість справ про адміністративні правопорушення, пов'язаних із корупцією, має багатоаспектний характер, що потребує чіткого розмежування як на рівні видів правопорушень, так і на рівні посадових осіб та органів, відповідальних за їх розгляд. Це забезпечує системний підхід до боротьби з корупцією, оптимізуючи ресурси та фахівців для ефективного розгляду справ, а також сприяє уникненню конфлікту інтересів та забезпеченню об'єктивності у процесі правозастосування.

Чинним законодавством закріплено перелік прав особи, яка притягається до адміністра-

тивної відповідальності (ст. 268 КпАП України), серед яких: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі. У зв'язку із цим у пропозиціях Міністерства юстиції України до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України щодо удосконалення порядку притягнення до відповідальності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» від 09.08.2023 р. (реєстр. № 9587-д) наводиться, що «особі, яка притягається до відповідальності, хоча і надаються відповідні процесуальні права, однак механізм їх реалізації не визначено, з огляду на те, що особі не повідомляється про початок розгляду справи про адміністративне правопорушення, а отже залишається не зрозумілим, у які строки, спосіб та порядку особа може подати пояснення, а також ознайомитися з матеріалами справи» [18], що потребує чіткого регулювання на рівні законодавчого акта. Окрім того, відповідно до ч. 2 ст. 268 КпАП України, при розгляді справ про адміністративні правопорушення, передбачені ст. ст. 172⁴-172⁹ КпАП України, присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою. У разі ухилення від явки на виклик органу внутрішніх справ або судді районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду цю особу може бути органом внутрішніх справ (Національною поліцією) піддано приводу. Як приклад, – Постанова Подільського районного суду м. Києва [19], де через систематичну неявку до суду і неповідомлення суду про причини свого неприбуття було прийнято рішення про задоволення клопотання прокурора про примусовий привід і застосовано його до особи.

Варто зазначити, що за особливими вимогами ч. 2 ст. 250 КпАП України, при провадженні у справах про адміністративні правопорушення, передбачені ст. ст. 172⁴-172⁹ КпАП України, участь прокурора у розгляді справи судом є обов'язковою. Прокурор, заступник прокурора, здійснюючи нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів при провадженні

у справах про адміністративне правопорушення має право: порушувати провадження у справі про адміністративне правопорушення; знайомитися з матеріалами справи; перевіряти законність дій органів (посадових осіб) при провадженні у справі; брати участь у розгляді справи; заявляти клопотання; давати висновки з питань, що виникають під час розгляду справи; перевіряти правильність застосування відповідними органами (посадовими особами) заходів впливу за адміністративні правопорушення; вносити подання, оскаржувати постанову і рішення по скаргі у справі про адміністративне правопорушення, а також вчиняти інші передбачені законом дії.

Також нормативно визначено положення щодо місця та строків розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією. За загальним правилом, справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення (ст. 276 КпАП України). Відповідно до ст. 277 КпАП України, справа про адміністративне правопорушення розглядається у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи. Строк розгляду адміністративних справ про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією, зупиняється судом у разі якщо особа, щодо якої складено протокол про таке правопорушення, умисно ухиляється від явки до суду або з поважних причин не може туди з'явитися (хвороба, перебування у відражденні чи на лікуванні, у відпустці тощо). Свідоме затягування строків розгляду справи особою, щодо якої складено відповідний протокол, може використовуватися як спосіб уникнення адміністративної відповідальності, що істотно знижує її превентивний ефект. Правовий режим воєнного стану впливає на стан перебігу справи. Зокрема, проходження військової служби є підставою для зупинення строку розгляду справи про адміністративне корупційне правопорушення щодо особи у зв'язку із тим, що особа, щодо якої складено протокол про адміністративне корупційне правопорушення призвана для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період (для прикладу – Постанова Шепетівського міськрайонного суду Хмельницької області від 22.08.2024 р. у справі № 688/3584/24 [20]).

Розгляд справи (за ст. 279 КпАП України) розпочинається з оголошення складу колегі-

ального органу або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу. Головуючий на засіданні колегіального органу або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права та обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання.

Орган (посадова особа) при розгляді справи про адміністративне правопорушення, в тому числі, пов'язане із корупцією, зобов'язаний з'ясувати:

- чи було вчинено адміністративне правопорушення, тобто дослідити обставини, що склалися під час вчинення правопорушення, зокрема, які дії (бездіяльність) були вчинені особою та призвели до правопорушення;

- чи винна (умисел, необережність) дана особа в його вчиненні;

- чи підлягає вона адміністративній відповідальності, тобто встановити особу, яка вчинила правопорушення, а також її роль і участь у справі;

- чи є обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, – вивчення факторів, які можуть вплинути на ступінь вини порушника, а також його відповідальність (наприклад, щире розкаяння винного, відшкодування завданих збитків, вік, стан здоров'я тощо, а також обставини, що можуть свідчити про необхідність більш суворого покарання, наприклад вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин);

- чи заподіяно майнову шкоду;

- чи є достатні підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення до відповідних громадських організацій або трудових колективів для їхнього розгляду.

Ці аспекти, а також з'ясування інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, є надзвичайно важливими для забезпечення прав осіб, залучених у справу, а також для правомірності, законності та обґрунтованості прийнятого рішення.

Розгляд справи завершується винесенням постанови, вимоги до її змісту викладені у ст. 283 КпАП України. За загальним правилом, по справі про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов: 1) про накладення адміні-

стративного стягнення, у якій визначається вид і розмір стягнення за вчинене правопорушення; 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24¹ КпАП України. Це можуть бути такі заходи, як попередження, догана або інші, що застосовуються до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років, проте навряд чи вони можуть мати місце при вчиненні правопорушень, пов'язаних із корупцією; 3) про закриття справи – якщо є підстави для припинення справи (наприклад, відсутність складу адміністративного правопорушення, закінчення строків для притягнення до адміністративної відповідальності тощо).

Постанова про закриття справи виноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також при наявності обставин, передбачених ст. 247 КпАП України.

Слід зазначити, що КпАП України містить правила про можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення, тобто коли правопорушник щиро розкається у вчиненні діяння, яке не становить суспільної небезпеки, не завдало істотної шкоди охоронюваним законом, цінностям [21, с. 69]. Рішення про малозначність адміністративного правопорушення приймається органом, який розглядає справу, і може мати на увазі, що вчинене правопорушення несуттєво порушує норми законодавства, а наслідки його не є значними для суспільства або держави. Так, відповідно до ст. 22 КпАП України, при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням. За даними судової статистики, у період 2022 р. – 2023 р. кількість справ про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією, які закриваються через малозначність, становила: у 2022 р. – 2 (за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності), 143 (за порушення вимог фінансового контролю), 28 (за порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів) [14], у 2023 р. – 5 (за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності), 2 (за порушення вимог фінансового контролю), 50 (за порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів) [15]. Наприклад, у Поста-

нові Дніпровського апеляційного суду йдеться про розгляд апеляційної скарги особи, визнаної винною у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 172⁴ КпАП України та накладено адміністративне стягнення у виді штрафу в розмірі 5100 (п'ять тисяч сто) гривень з конфіскацією винагороди від роботи за сумісництвом у розмірі 37285 (тридцять сім тисяч двісті вісімдесят п'ять) гривень, 50 (п'ятдесят) копійок. Апеляційний суд врахував, що особа повністю визнає свою провину, щиро кається у скоєному, усвідомлює неправність своєї поведінки, критично оцінює свою поведінку, бере до уваги що вона є внутрішньо переміщеною особою та, яка разом зі своїм чоловіком, який є пенсіонером, вимушена була покинути своє житло через збройну агресію РФ проти України, у зв'язку з чим вони вимушені винаймати житло, що тягне за собою додаткові витрати, а також, те, що зазначене адміністративне правопорушення вчинене нею вперше, шкідливих наслідків від правопорушення не настало, а також, беручи до уваги те, що дане правопорушення не становить великої суспільної шкідливості, оцінивши в сукупності письмові докази та з'ясувавши обставини справи, апеляційний суд дійшов до висновку про доцільність застосування ст. 22 КпАП України, тобто звільнення від адміністративної відповідальності, враховуючи малозначність вчиненого правопорушення та обмежитись усним зауваженням, що на думку суду, буде достатнім для виправлення останньої та попередження вчинення нею нових правопорушень [22]. Водночас, за загальноновизнаною в юриспруденції думкою, більшість таких правопорушень «апріорі» не можуть бути малозначними. Адже адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією, визнаються особливо серйозними, а надто – в умовах воєнного стану, тому не можуть бути класифіковані як малозначні. Це означає, що навіть при наявності обставин, які можуть вказувати на малозначність, справи, що стосуються корупції, повинні бути розглянуті з урахуванням усіх обставин і з дотриманням суворих норм законодавства. Зазначене зумовлює необхідність виключення правопорушень, пов'язаних із корупцією, з числа тих, за які особа може бути звільнена від адміністративної відповідальності за малозначністю.

Після закінчення розгляду справи має бути негайно оголошена постанова. Постанова повинна бути мотивованою та обґрунтованою, що забезпечує прозорість і законність ухвале-

ного рішення. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено. Копія постанови вручається під розписку. Це є важливою частиною забезпечення права на захист і дозволяє особі ознайомитися з рішенням органу, який його виніс, а також, у разі необхідності, оскаржити його у встановленому законом порядку. У разі якщо копія постанови висилається, про це робиться відповідна відмітка у справі. Постанова суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у триденний строк з дня набрання нею законної сили направляється відповідному органу державної влади, органу місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, державному чи виборному органу, власнику юридичної особи або уповноваженому ним органу для вирішення питання про притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, усунення її згідно із законодавством від виконання функцій держави, якщо інше не передбачено законом, а також усунення причин та умов, що сприяли вчиненню цього правопорушення.

Оскарження прийнятого рішення, тобто перегляд постанови у провадженні про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією, не є обов'язковою стадією такого провадження. Її факультативність обумовлена правом особи на оскарження постанови (без жодних зобов'язань і за наявності на те обґрунтованих підстав). Відповідно до ст. 294 КпАП України, постанова судді у справах про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги. Постанова судді у справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржена протягом десяти днів з дня винесення постанови особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, її законним представником, захисником, потерпілим, його представником, а також прокурором у випадках, передбачених законодавством. Якщо ж особа не подає апеляційну скаргу в цей термін, то постанова стає остаточною, набуває законної сили та є обов'язковою до виконання. Апеляційна скарга, подана після закінчення цього строку, повертається апеляційним судом особі, яка її подала, якщо вона не заявляє клопотання про поновлення цього строку, а також якщо у поновленні строку відмовлено.

Порядок подання апеляційної скарги визначений чинним законодавством і передбачає

подання її до відповідного апеляційного суду через місцевий суд, який виніс постанову. В такому випадку, місцевий суд протягом трьох днів надсилає апеляційну скаргу разом із справою у відповідний апеляційний суд.

Апеляційний перегляд здійснюється суддею апеляційного суду протягом двадцяти днів з дня надходження справи до суду. Апеляційний суд повідомляє про дату, час і місце судового засідання особу, яка подала скаргу, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не пізніше ніж за три дні до початку судового засідання. Неявка в судові засідання особи, яка подала скаргу, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не перешкоджає розгляду справи, крім випадків, коли є поважні причини неявки або в суду відсутня інформація про належне повідомлення цих осіб.

Апеляційний суд переглядає справу в межах апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено неправильне застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права. Апеляційний суд може дослідити нові докази, які не досліджувалися раніше, якщо визнає обґрунтованим ненадання їх до місцевого суду або необґрунтованим відхилення їх місцевим судом.

В результаті розгляду апеляційної скарги суд апеляційної інстанції може прийняти одне із наступних рішень: 1) залишити апеляційну скаргу без задоволення, а постанову без змін; 2) скасувати постанову та закрити провадження у справі; 3) скасувати постанову та прийняти нову постанову; 4) змінити постанову. Проте, у разі зміни постанови в частині накладення стягнення, в межах, передбачених санкцією визначеної статті КпАП України, воно не може бути посилено. Постанова апеляційного суду набирає законної сили негайно після її винесення, є остаточною й оскарженню не підлягає. Після закінчення апеляційного провадження справа не пізніше ніж у п'ятиденний строк направляється до місцевого суду, який її розглядав.

Завершальна стадія провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані із корупцією – **виконання постанови**, адже якщо постанову винесено, але не виконано, втрачається весь сенс накладання адміністративного стягнення (превентивний, виховний,

каральний вплив на особу), а проведена робота багатьма органами та посадовими особами для притягнення винного до адміністративної відповідальності, виявляється марною. Постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами. При оскарженні постанови про накладення адміністративного стягнення постановою підлягає виконанню після залишення скарги без задоволення. Ідеальним розвитком подій є добровільне виконання постанови про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією, проте, у випадку ухилення від такого виконання, передбачений примусовий порядок. Відповідно до положень адміністративного законодавства, не підлягає виконанню постановою про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. В разі оскарження постанови перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги. Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється органом (посадовою особою), який виніс постанову, та іншими органами державної влади в порядку, встановленому законом.

Висновки. Отже, провадження у справах про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією як нормативно врегульована діяльність уповноважених суб'єктів по застосуванню адміністративної відповідальності за вчинене адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією, направлене на виконання завдань, визначених нормативно, а також характеризується стадійністю. Його структуризація дозволяє більш ефективно управляти процесом та забезпечувати правову безпеку усіх учасників. В межах стадійності такого провадження слід виокремлювати окремі етапи, а також дії відповідних уповноважених суб'єктів, що у сукупності дають можливість досягти визначеного результату – зафіксувати правопорушення, з'ясувати обставини справи, вирішити питання щодо винуватості чи невинуватості особи, за наявності обґрунтованих підстав, – притягнути винну особу до адміністративної відповідальності, справедливо застосувавши адміністративне стягнення. Таким чином, виважений процедурний (процесуальний) аспект розгляду адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією є надзвичайно важливим через необ-

хідність забезпечення правопорядку та дотримання законності в умовах підвищених ризиків воєнного стану.

Список використаної літератури:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 3186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/conv#n310>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції: Закон України від 12.02.2015 р. № 198-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 17. Ст. 118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-19#n25>.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань забезпечення діяльності органів прокуратури: Закон України від 21.04.2015 р. № 336-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 25. Ст. 199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/336-19#n8>.
4. Про утворення Національного агентства з питань запобігання корупції: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 р. № 118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2015-%D0%BF#Text>.
5. Звіт про діяльність національного агентства з питань запобігання корупції за 2016 рік: Затверджений Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 26.01.2017 р. № 32. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/NAPK_annual-report_2016.pdf.
6. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika>.
7. Національне агентство з питань запобігання корупції: Річний звіт 2022. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/zvit-2022/NACP-annual-report.pdf>.
8. Звіт щодо діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції (2023 р.). Київ, 2024. 26 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1gOEKdfh5Y3L2R48wc2s0hgDbN6qUhVXT/view>.
9. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 р. № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#n261>.
10. Про затвердження Порядку оформлення протоколів про адміністративні правопорушення Національним агентством з питань запобі-

- гання корупції: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 06.12.2019 р. № 159/19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-20#n14>.
11. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Національного агентства з питань запобігання корупції від 06.12.2019 р. № 159/19: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.09.2021 р. № 592/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-21#n6>.
 12. Постанова Здолбунівського районного суду Рівненської області від 15.05.2024 р. у справі № 568/94/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119046938>.
 13. Постанова Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 06.04.2023 р. у справі № 610/235/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110461510>.
 14. Офіційний сайт Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022.
 15. Офіційний сайт Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023.
 16. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
 17. Панфілов О.Є. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2013. 22 с.
 18. Пропозиції Міністерства юстиції України до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України щодо удосконалення порядку притягнення до відповідальності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» (реєстр. № 9587-д від 09.08.2023 р.). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-3548075.pdf.
 19. Постанова Подільського районного суду м. Києва від 27.05.2022 р. у справі № 758/1886/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104488746>.
 20. Постанова Шепетівського міськрайонного суду Хмельницької області від 22.08.2024 р. у справі № 688/3584/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121143447>.
 21. Бачун О. Питання, які виникають при розгляді справ про адміністративні правопорушення. *Право України*. 2000. № 8. С. 67-69.
 22. Постанова Дніпровського апеляційного суду від 27.05.2024 р. у справі № 243/1788/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119414466>.

Sharyi Yu.A. Proceedings on administrative offenses related to corruption under martial law in Ukraine: features and structuring

The paper analyzes the features of proceedings in cases of administrative offenses related to corruption as a normatively regulated activity of authorized entities for the application of administrative liability for a committed administrative offense related to corruption. Such analysis is aimed tracking of the regulatory and legal consolidation of the relevant proceedings, the application of established rules in practice, identification of the range of problems that may arise, as well as the formulation of proposals for their possible solution. The features characterizing the features of proceedings in cases of administrative offenses related to corruption are identified.

It is substantiated that for proceedings in cases of administrative offenses related to corruption, stages are characteristic, that is, a certain established sequence of actions that leads to a certain result. Stages allow ensuring objectivity and fairness in the consideration of the case, as well as compliance with procedural norms and requirements of the law. The following stages of proceedings in cases of administrative offenses related to corruption can be conditionally distinguished: initiation of a case and administrative investigation; consideration and decision-making in the case; appeal of the decision; execution of the resolution. Detailed attention is paid to individual stages, actions, and features inherent in each of the specified stages.

It has been proven that structuring proceedings in cases of administrative offenses related to corruption allows for more effective management of the process and ensuring legal security for all participants. Within the framework of the stages of such proceedings, individual stages should be distinguished, as well as the actions of the relevant authorized entities, which in aggregate make it possible to achieve a certain result - to record the offense, to clarify the circumstances of the case, to resolve the issue of the guilt or innocence of the person, if there are reasonable grounds - to bring the guilty person to administrative responsibility by fairly applying administrative punishment.

Key words: *administrative offense related to corruption; martial law; stage; proceedings in cases of administrative offenses related to corruption; stage; structuring.*